

Sygn. akt I ACa 791/13

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 października 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący – Sędzia SA Romana Górecka

Sędzia SA Bogdan Świerczakowski (spr.)

Sędzia SA Małgorzata Rybicka - Pakuła

Protokolant st. sekr. sąd. Joanna Baranowska

po rozpoznaniu w dniu 25 października 2013 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa Skarbu Państwa reprezentowanego przez Ministra Gospodarki

przeciwko (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w G.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 8 kwietnia 2013 r.

sygn. akt I C 1087/12

uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Warszawie, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt I ACa 791/13

UZASADNIENIE

Skarb Państwa reprezentowany przez Ministra Gospodarki wniósł o wydanie nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym, zasądającego na jego rzecz od (...) sp. z o.o. w G. kwoty 750 631,64 zł wraz z odsetkami od kwoty 629 291,68 zł, od 4 października 2012 r. do dnia zapłaty w wysokości zmiennej stanowiącej dwukrotność zmiennej stawki bazowej WIBOR 3M powiększonej o stałą marżę Banku (...) w wysokości 6,40 punktów procentowych, która to wysokość odsetek na dzień wniesienia pozwu wynosiła 16,30 % w stosunku rocznym oraz o zasądzenie kosztów procesu na rzecz Skarbu Państwa – Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa. Powód wskazał, iż roszczenie wywodzi z umowy kredytu technologicznego nr (...) zawartej 29 grudnia 2006 r. między Bankiem (...) w W. (dalej także jako (...)) a pozwaną spółką, zaś wysokość zadłużenia została stwierdzona dokumentem urzędowym wystawionym przez Bank w trybie art. 95 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe. Uzasadniając swą legitymację do wystąpienia z powództwem powód wskazał, iż Fundusz Kredytu Technologicznego, ze środków którego udzielany był pozwanej spółce kredyt, jest państwowym funduszem celowym, którego dysponentem jest minister właściwy do spraw gospodarki, zgodnie z art. 14 ust. 2 ustawy z dnia 30 maja 2008 r. o niektórych formach wspierania działalności

innowacyjnej, przy czym ustawa ta uchyliła poprzednio obowiązującą ustawę z dnia 29 lipca 2005 r. o takim samym tytule.

Nakaz zapłaty nie został wydany.

(...) sp. z o.o. z siedzibą w G. wniosła w odpowiedzi na pozew o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów procesu. Przyznając fakt zawarcia z (...) umowy kredytu technologicznego nr (...), zakwestionowała zasadność powództwa oraz legitymację procesową po stronie powoda. Pozwana podniosła, że jej zdaniem Bank w dniu 16 stycznia 2012 r. cofnął oświadczenie o wypowiedzeniu umowy z dnia 7 grudnia 2011r., gdyż co prawda wezwał pozwaną do zapłaty, ale jednocześnie wyraził zamiar kontynuowania umowy poprzez wezwanie pozwanej do przedstawienia programu naprawczego, a pozwana wielokrotnie oświadczała kredytodawcy, że akceptuje propozycję kontynuowania umowy.

Wyrokiem z dnia 8 kwietnia 2013 r. Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił powództwo i zasądził od powoda na rzecz pozwanej zwrot kosztów procesu.

Rozstrzygnięcie to zapadło na podstawie następujących ustaleń faktycznych.

W dniu 29 grudnia 2006 r. pomiędzy (...) w W. a (...) sp. z o.o. z siedzibą w G. została zawarta Umowa kredytu technologicznego nr (...) ze środków Funduszu Kredytu Technologicznego, powołanego ustawą z dnia 29 lipca 2005 r. o niektórych formach wspierania działalności innowacyjnej (Dz.U. nr 179, poz. 1484). Kredyt został udzielony w kwocie 1 860 000 zł (stanowiącej kosztów 75 % inwestycji) na okres 72 miesięcy od 29.01.2006 r. do 31.12.2012 r. na sfinansowanie inwestycji technologicznej pt. wdrożenie prac badawczo - rozwojowych polegających na uruchomieniu produkcji 3 nowych typoszeregów maszyn rozdmuchowych do produkcji butelek PET. Kredytobiorca zobowiązał się do dokonania spłaty kredytu w równych ratach w okresach 3 - miesięcznych, począwszy od dnia 31 grudnia 2007 r., zaś ostatnia rata kredytu miała być spłacona do dnia 31 grudnia 2012 r. (§ 9 ust. 2). Spłata kredytu miała następować na wskazany rachunek bankowy w (...) (§ 9 ust. 3), zaś w przypadku braku spłaty kredytu w terminie, o którym mowa w § 9 ust. 2, (...) mógł wypowiedzieć umowę i po upływie terminu, o którym mowa w § 31 ust. 2, przystąpić do czynności windykacyjnych, zmierzających do egzekucji wierzytelności (...) poprzez realizację prawnego zabezpieczenia spłaty kredytu, określonego w § 8. Po upływie terminu wypowiedzenia umowy kredytu, kredytobiorca był zobowiązany do niezwłocznego zwrotu wykorzystanego kredytu technologicznego wraz z należnymi odsetkami za okres korzystania z kredytu, a w przypadku braku zwrotu wierzytelność podlegała czynnościom windykacyjnym polegającym na przystąpieniu do egzekucji wierzytelności (...) z dochodów i majątku kredytobiorcy, a także realizacji ustanowionych form prawnego zabezpieczenia kredytu (§ 31 ust. 5 i 6). Strony zawarły następnie 8 aneksów do ww. umowy.

W dniu 3 czerwca 2009 r. Minister Gospodarki zawarł z (...) umowę nr (...) określającą zakres czynności wykonywanych przez (...) oraz wynagrodzenie z tytułu obsługi Funduszu Kredytu Technologicznego na podstawie art. 14 ust. 4 ustawy z dnia 30 maja 2008 r. o niektórych formach wspierania działalności innowacyjnej. W umowie tej dysponent Funduszu upoważnił Bank do wykonywania czynności wynikających z zadań określonych ustawą o niektórych formach wspierania działalności innowacyjnej, w tym w szczególności do wykonywania wszystkich czynności związanych z obsługą kredytów technologicznych, w tym częściowego ich umarzania, zgodnie z regulacjami wewnętrznymi obowiązującymi w (...) oraz powołaną ustawą, przepisami prawa bankowego, kodeksu cywilnego, kodeksu spółek handlowych oraz dysponowania rachunkiem bankowym Funduszu, w zakresie przeprowadzania rozliczeń i wykonywania dyspozycji płatniczych dotyczących m.in. wykonywania czynności, o których mowa powyżej. (§ 3 umowy). Zgodnie z Załącznikiem nr 3 do umowy w zakresie czynności wykonywanych przez Bank było m.in. przeprowadzanie postępowań windykacyjnych, reprezentowanie Skarbu Państwa przed sądami, organami administracji publicznej, organami samorządu terytorialnego oraz organami egzekucyjnymi w tych postępowaniach. W powyższym zakresie Minister Gospodarki udzielił Bankowi pełnomocnictwa w dniu 27 kwietnia 2009 r.

W piśmie z dnia 7 grudnia 2011 r. (...) skierował do (...) sp. z o.o. wezwanie do zapłaty z wypowiedzeniem umowy kredytu nr (...) wraz z późniejszymi aneksami, określając stan zadłużenia według stanu na dzień 6 grudnia 2011 r. w kwocie 668 007,32 zł wraz z dalszymi odsetkami umownymi liczonymi od dnia następnego.

Ponowne wezwanie do zapłaty (...) wystosował do (...) sp. z o.o. w piśmie z dnia 16 stycznia 2012 r. na kwotę 676 281,41 zł wraz z dalszymi odsetkami umownymi.

W odpowiedzi na powyższe wezwanie do zapłaty (...) sp. z o.o. zwróciła się do (...) z prośbą o zmianę decyzji i utrzymanie w mocy ważności umowy, po czym strony wymieniały dalszą korespondencję w przedmiocie spłaty i restrukturyzacji zadłużenia.

W dniu 4 października 2012 r. Bank wystawił wyciąg z ksiąg bankowych obejmujący zadłużenie spółki na łączną kwotę 750 631,64 zł.

Sąd Okręgowy ocenił, że powództwo podlega oddaleniu w całości z uwagi na brak legitymacji procesowej po stronie powodowej. Strona powodowa wywodzi roszczenie z umowy kredytu technologicznego nr (...), której nie była stroną. Zgodnie z art. 3 ust. 1 i art. 9 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o niektórych formach wspierania działalności innowacyjnej, kredyt technologiczny był udzielany przez Bank (...) ze środków Funduszu Kredytu Technologicznego utworzonego w tymże Banku. (...) rozpatrywał wnioski o udzielenie kredytu technologicznego (art. 5 ustawy z 2005 r.) i dokonywał umorzenia części tego kredytu (art. 6 ustawy z 2005 r.). Na podstawie art. 30 ustawy z dnia 30 maja 2008 r. o niektórych formach wspierania działalności innowacyjnej Fundusz Kredytu Technologicznego utworzony na podstawie art. 14 ust. 1 tej ustawy, przejął aktywa i zobowiązania Funduszu Kredytu Technologicznego utworzonego na podstawie poprzedniej ustawy. Spłaty rat kapitałowych, odsetki od udzielonych kredytów technologicznych, odsetki od lokat środków Funduszu w bankach oraz inne wpływy składające się na środki Funduszu Kredytu Technologicznego utworzonego na podstawie ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. stały się przychodami Funduszu Kredytu Technologicznego utworzonego na podstawie art. 14 ust. 1 tej ustawy (art. 31 ust. 1 ustawy z 2008 r.). Do spraw wszczętych i niezakończonych mają zastosowanie przepisy nowej ustawy (art. 36 ustawy z 2008 r.). Zgodnie z tą ustawą utworzono państwowy fundusz celowy w formie rachunku bankowego o nazwie Fundusz (...), którego dysponentem jest minister właściwy do spraw gospodarki. Obsługę Funduszu, w tym bankową, prowadzi jednak (...), z którym dysponent Funduszu zawarł umowę określającą zakres wykonywanych czynności, rodzaj i wielkość kosztów podlegających zwrotowi, o których mowa w ust. 5 oraz zasady naliczania i wypłaty wynagrodzenia, ustalone w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw finansów publicznych (art. 14 ust. 1, 2, 3 i 4 ustawy z 2008 r.). W ramach zawartej z Ministrem Gospodarki umowy z dnia 3 czerwca 2009 r. (...) m.in. upoważniony do przeprowadzania postępowań windykacyjnych, reprezentowania Skarbu Państwa przed sądami, organami administracji publicznej, organami samorządu terytorialnego oraz organami egzekucyjnymi w tych postępowaniach.

(...) nie tylko zawarł z pozwaną spółką umowę kredytu technologicznego i przekazał środki finansowe z tego tytułu, ale również wypowiedział ją i wezwał kredytobiorcę do zapłaty zadłużenia, grożąc przystąpieniem do czynności windykacyjnych w pismach z 7 grudnia 2011 r. i z 16 stycznia 2012 r. Następnie wystawił dokument urzędowy w postaci wyciągu z ksiąg bankowych i prowadził dalszą korespondencję ze spółką w przedmiocie spłaty zadłużenia. Zgodnie z art. 13 ustawy z dnia 30 maja 2008 r. o niektórych formach wspierania działalności innowacyjnej - w sprawach tam nieuregulowanych do udzielania kredytu technologicznego oraz czynności związanych z wykonywaniem umowy kredytu technologicznego, w tym do ustanawiania zabezpieczeń, stosuje się przepisy ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe. W myśl art. 69 ust. 1 tej ustawy przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu.

O ile zatem w świetle powyższego, (...) był umocowany ustawowo i umownie do obsługi Funduszu Kredytu Technologicznego, którego dysponentem jest Minister Gospodarki, to należy przyjąć, że wyłącznie Bank jest

legitymowany czynnie do dochodzenia spłaty zadłużenia z tytułu zawartej z pozwaną spółką umowy kredytu, jako stroną tej umowy. Nie można bowiem uznać, że Skarb Państwa reprezentowany przez Ministra Gospodarki, nie będąc stroną umowy kredytu z dnia 29 grudnia 2006 r., mógłby egzekwować należność bezpośrednio od kredytobiorcy. Ani w drodze ustawowej ani umownej nie została też ustalona reprezentacja Banku przez Skarb Państwa – Ministra Gospodarki wobec kredytobiorcy. Ewentualne rozliczenia pomiędzy Bankiem a Ministrem (jako dysponentem Funduszu) w razie spłaty zadłużenia są natomiast kwestią wtórną, odrębną od stosunku prawnego łączącego Bank z (...) sp. z o.o.

Mając powyższe na względzie, Sąd oddalił powództwo, przy czym jak sam zaznaczył, odstąpił od merytorycznego badania zasadności powództwa o zapłatę.

Powód wniósł apelację, zaskarżając wyrok w całości. Zarzucił:

1) naruszenie art. 34 k.c. w związku z art. 29 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz.U. Nr 157, poz. 1240 z późn. zm.) i art. 14 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 30 maja 2008 r. o niektórych formach wspierania działalności innowacyjnej (Dz.U. Nr 116, poz. 730 z późn. zm.) poprzez przyjęcie, że wierzytelności państwowego funduszu celowego, którego dysponentem jest Minister Gospodarki, stanowią mienie należące do Banku (...),

2) naruszenie art. 30 i art. 31 ust. 1 oraz art. 36 ustawy z dnia 30 maja 2008 r. o niektórych formach wspierania działalności innowacyjnej, poprzez ich niezastosowanie,

3) naruszenie art. 95 § 1 i art. 96 k.c. poprzez przyjęcie, iż w wyniku zawarcia z Bankiem (...) umowy zlecenia obsługi państwowego funduszu celowego i wykonywania czynności związanych z obsługą tego funduszu Skarb Państwa - Minister Gospodarki utracił uprawnienie do samodzielnego dochodzenia przysługujących mu wierzytelności,

4) naruszenie art. 67 § 2 k.p.c. w związku z art. 8 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 8 lipca 2005 r. o Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa (Dz.U. Nr 169, poz. 1417 z późn. zm.) poprzez ich niezastosowanie i przyjęcie, że przepis art. 14 ust. 3 ustawy z dnia 30 maja 2008 r. o niektórych formach wspierania działalności innowacyjnej oraz zawarcie umowy Nr (...) z dnia 3 czerwca 2009 r. wyłączają obowiązkowe zastępstwo procesowe Skarbu Państwa w sprawach rozpoznawanych w pierwszej instancji przez sąd okręgowy.

Skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnianie powództwa w całości oraz zasądzenie od pozwanego kosztów na rzecz Skarbu Państwa - Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa, ewentualnie uchylenie wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest zasadna.

Sekwencja zdarzeń przedstawiona w motywach zaskarżonego orzeczenia, jak również zaprezentowane w nim zmiany stanu prawnego, nie nasuwają zastrzeżeń. Nie są natomiast prawidłowe wnioski jakie Sąd Okręgowy wysnuł na tych podstawach. Negując legitymację do dochodzenia roszczenia przez Skarb Państwa - Ministra Gospodarki i w konsekwencji odmawiając merytorycznego rozpoznania roszczenia, Sąd ten dopuścił się naruszenia przepisów wskazanych w zarzutach 1-3 apelacji i w konsekwencji nie rozpoznał istoty sprawy.

W poprzednim stanie prawnym (ustawa z 29.07.2005 r. o niektórych formach wspierania działalności innowacyjnej) Fundusz Kredytu Technologicznego nie był państwowym funduszem celowym. Dopiero w analogicznej ustawie z 30 maja 2008 r., w art. 14 ust. 1 stwierdzono, że „Tworzy się państwowy fundusz celowy w formie rachunku bankowego o nazwie Fundusz (...), zwany dalej Funduszem.” Z kolei w ust. 2 tego artykułu uczyniono dysponentem tego funduszu ministra właściwego do spraw gospodarki. To zaś oznacza wskazanie na Ministra Gospodarki, zgodnie z § 1 ust. 2 obecnie obowiązującego rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 18 listopada 2011 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Gospodarki (Dz.U.2011.248.1478).

Nowa regulacja koresponduje z art. 29 ust. 3 i 4 ustawy z 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz.U.2009.157.1240 ze zm.), gdzie mowa jest o tym, że państwowy fundusz celowy nie posiada osobowości prawnej (ust. 3) i stanowi wyodrębniony rachunek bankowy, którym dysponuje minister wskazany w ustawie tworzącej fundusz albo inny organ wskazany w tej ustawie (ust. 4).

O ile więc w stanie prawnym poprzednio obowiązującym nie byłoby dostatecznych podstaw do przyjęcia, iż Skarb Państwa ma legitymację czynną w procesie wytoczonym w związku z niespłaconym kredytem udzielonym umową zawartą z (...), to obecnie, jako dysponent Funduszu, może dochodzić roszczenia z tego tytułu, przy czym w grę wchodzi pozakodeksowy przypadek przejścia wierzytelności (zmiany wierzyciela) z mocy samej ustawy. Istotne znaczenie, poza przytoczonymi już przepisami, mają art. 30 i 31 ustawy z 30 maja 2008 r. o niektórych formach wspierania działalności innowacyjnej (Dz.U.2008.116.730 ze zm.), mocą których nowy Fundusz przejął aktywa i zobowiązania Funduszu Kredytu Technologicznego utworzonego na podstawie ustawy z dnia 29 lipca 2005 r., przy czym spłaty rat kapitałowych, odsetki od udzielonych kredytów technologicznych, odsetki od lokat środków Funduszu w bankach oraz inne wpływy składające się na środki Funduszu Kredytu Technologicznego utworzonego na podstawie ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. stały się przychodami obecnego Funduszu Kredytu Technologicznego. W konsekwencji więc należało stwierdzić, że dysponentem Funduszu jest Skarb Państwa – Minister Gospodarki, zaś (...) wykonuje obsługę bankową na podstawie umowy wskazanej w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku. To powód więc stał się wierzycielem pozwanej spółki, a (...) działa obecnie jedynie w granicach przedstawicielstwa o jakim mowa we wskazanych w apelacji, artykułach 95 i 96 k.c. Nie ma oczywiście mowy o sytuacji odwrotnej, tj. reprezentowaniu (...) przez Skarb Państwa, o czym wzmiankował, jako jednej z przyczyn oddalenia powództwa a limine, Sąd I instancji.

Z przedstawionych względów zaskarżony wyrok nie mógł się ostać. Ponieważ powództwo nie zostało merytorycznie rozpoznane, a pozwana spółka podnosiła zarzuty odnoszące się do istnienia i wysokości zobowiązania a nie tylko dotyczące legitymacji powoda, zachodziła potrzeba uchylenia orzeczenia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania (co do meritum po raz pierwszy), na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. oraz art. 108 § 2 k.p.c.